

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาสิทธิประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม

จากการศึกษาพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติยอมรับหลักการของการเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไว้ แม้จะไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม” ไว้โดยตรงก็ตาม แต่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขทางกฎหมายในการเข้าสู่สิทธิการเป็น “ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม” ตลอดจนลักษณะของการใช้สิทธิและสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรในสิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไว้ แต่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทั้งใช้ด้วยตนเองหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือโอนสิทธิบัตรว่าจะต้องแบ่งระหว่างผู้ทรงสิทธิบัตรหรือไม่ รวมถึงหลักเกณฑ์การใช้สิทธิในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือการโอน ในกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งไม่ยินยอมอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าวว่าจะมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายอย่างไร และปัญหากรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรคนใดคนหนึ่งฟ้องคดีแล้วได้รับค่าเสียหายมา จำนวนเงินค่าเสียหายจะต้องแบ่งให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ฟ้องคดีหรือไม่ ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าวเพื่อแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะต่อไป

1. วิเคราะห์ปัญหากรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม

คนใดคนหนึ่งใช้สิทธิในการแสวงหา
ผลประโยชน์จากสิทธิบัตร ผลประโยชน์
ที่เกิดจากการใช้สิทธิบัตร จะต้องแบ่ง
ให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นหรือไม่

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายสิทธิบัตร ถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ในกรณีที่เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดไว้แต่ประการใด อันเป็น

ช่องว่างทางกฎหมาย การอุดช่องว่างกฎหมายจึงนำหลักกฎหมายที่ใกล้เคียงยิ่งตาม มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเทียบเคียงปรับใช้ดังนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1360 ซึ่งบัญญัติว่า “เจ้าของรวม คนหนึ่ง ๆ มีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้แต่การใช้นั้น ต้องไม่ขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่น ๆ วรรคสองท่านให้สันนิษฐานว่า เจ้าของรวมหนึ่ง ๆ มีสิทธิได้คอกผลตามส่วนของตน ที่มีอยู่ในทรัพย์สินนั้นและในเรื่องคอกผลซึ่งหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างทรัพย์สินที่เป็นประธาน กับทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินประธาน หรือเกิดจากใช้ทรัพย์สินนั้น มาตรา 148 วรรคสามได้บัญญัติไว้ว่า คอกผลของทรัพย์สิน ได้แก่คอกผลธรรมดาและคอกผลนิติบัญญัติ วรรคสอง คอกผลธรรมดา หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์สิน ซึ่งได้มาจากทรัพย์สิน โดยการมีหรือใช้ทรัพย์สินตามปกตินิยม และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์สินนั้น ส่วนคอกผลนิติบัญญัติ มาตรา 148 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สิน จากผู้อื่นเนื่องจากที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของเจ้าของรวม ในการใช้ทรัพย์สินที่เป็นเจ้าของรวมเจ้าของรวมทุกคนมีสิทธิใช้ทรัพย์สินนั้น แต่การใช้ทรัพย์สินนั้นต้องไม่ขัดต่อสิทธิแห่งความเป็นเจ้าของอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงว่าเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง มิให้นำไปให้ผู้อื่นใช้ หรือนำไปหาประโยชน์กำไรส่วนตัว แม้จะเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ตนเองก็ตาม เป็นการใช้ทรัพย์สินตามสภาพปกติของทรัพย์สินนั้น และต้องให้เจ้าของรวมคนอื่นใช้สอยด้วย จะใช้สอยแก่คนเดียวมิได้ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 221/2482 ซึ่งวินิจฉัยว่า เจ้าของที่ดินร่วมกันจะห้ามมิให้เจ้าของรวมอีกคนหนึ่งเข้าเกี่ยวข้องในที่ดินมิได้ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 997/2505 ยังวินิจฉัยต่อไปว่า ในกรณีดังกล่าวจะอ้างว่าเจ้าของรวมทำละเมิดมิได้

ส่วนการได้คอกผลนั้น ตามปกติเจ้าของรวมแต่ละคนย่อมมีสิทธิได้ตามส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ของตนในทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะมีตกลงกันเป็นอย่างอื่น เช่น เจ้าของรวมในรถยนต์ตกลงให้ผลัดกันนำรถยนต์ไปใช้เองหรือจะเอาไปให้ผู้อื่นเช่าก็ได้เป็นเวลาคนละ 1 เดือน ดังนี้ ถ้าผู้ใดเอาไปให้เช่าโดยไม่ใช้เอง ค่าเช่าย่อมเป็นของผู้นั้นแต่เพียงผู้เดียว เจ้าของรวมคนอื่นจะขอแบ่งตามส่วนของตนมิได้

การใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ตามมาตรา 40 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 บัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนมีสิทธิที่จะใช้สิทธิในสิทธิบัตรเพื่อการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตร ในกรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หรือในกรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี สิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์โดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร อันเป็นที่มาของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ได้โดยอิสระตามลำพัง ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นแต่ประการใด ลักษณะที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมใช้สิทธิในตามมาตรา 40 ในการแสวงหาประโยชน์ดังกล่าว เปรียบเสมือนการใช้ทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์รวม ซึ่งแต่ละคนมีสิทธิที่จะใช้ เนื่องจากสิทธิบัตรนั้น ไม่ใช่ทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตาม มาตรา 137 มาตรา 138 แต่สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง อันแตกต่างไปจากทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อจำกัดในเรื่องการใช้พร้อมกันทีเดียวหลายคน จึงไม่อาจมีได้ นอกจากนี้การใช้สิทธิในสิทธิบัตรก็ไม่ทำให้สิทธิบัตรนั้นเสื่อมสลายเพราะการใช้ ดังนั้นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมสามารถใช้สิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในขณะเดียวกันได้หลายคน สิทธิการใช้ทรัพย์สินและประโยชน์ที่เกิดการใช้สิทธิในสิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม อาจเปรียบเทียบตามหลักกรรมสิทธิ์รวม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1360 ที่บัญญัติว่า เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้ แต่การใช้นั้นต้องไม่ขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่น ๆ วรรคสอง “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิได้คอกผลตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น” หมายถึง เจ้าของรวมทุกคนมีสิทธิในการใช้ทรัพย์สิน โดยเท่าเทียมกันและกฎหมายให้เป็นข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิได้คอกผลตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น หมายความว่า โดยหลักแล้ว เจ้าของรวมแต่ละคนมีสิทธิได้คอกผลตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น เช่น ก ข ค เป็นเจ้าของร่วมในที่ดินจำนวน 1 แปลง โดยมีสัดส่วนการเป็นเจ้าของคนละ 1 ส่วน โดยนำที่ดินแปลงดังกล่าวทำสวนมะม่วง ผลของมะม่วงนำไปขายได้เงินจำนวน 3,000 บาท ก ข ค มีสิทธิในเงิน

ที่ได้จากการขายมะม่วงเฉลี่ยคนละ 1,000 บาท ในกรณีที่ไม่ได้มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น หรือทุกคนมีข้อตกลงที่จะให้เข้าสวนมะม่วงได้ค่าเช่ามาเดือนละ 3,000 บาท ค่าเช่าดังกล่าว ก ข และ ค ทุกคนมีสิทธิได้ดอกผลดังกล่าวเท่า ๆ กัน คนละ 1,000 บาท เช่นเดียวกัน

การใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิร่วม เป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายสิทธิบัตรให้อำนาจไว้ในลักษณะของสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) ของผู้ทรงสิทธิบัตร เช่น ตามมาตรา 36 ผู้ทรงสิทธิรวมนั้น ที่จะผลิตขายมีไว้เพื่อขาย นำเข้าขอบเขตในการแสวงหาประโยชน์ยอมเป็นไปตามข้อถือสิทธิ อันเป็นเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายสิทธิบัตร ที่ให้การรับรองในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ ซึ่งสอดคล้องเป็นไปตามทฤษฎีรางวัลอันเป็นการตอบแทนในการที่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ลงทุนลงแรงในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นหรือจะเป็นเรื่องทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นแก่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบในการสร้างสรรค์แก่สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น แล้วรัฐออกกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรแสวงหาประโยชน์ในลักษณะเป็นสิทธิเด็ดขาด ซึ่งก่อให้เกิดอำนาจหวงกันมิให้บุคคลใดที่ไม่ได้รับอนุญาตกระทำการละเมิดสิทธิบัตร มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงเช่นเดียวกับเจ้าของทรัพย์สินทั่วไปย่อมมีสิทธิที่จะใช้สอยทรัพย์สินจำนวนใดก็ได้ดอกผลแห่งทรัพย์สิน มีสิทธิติดตาม เอาคืน ชดเชย มิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ลักษณะการใช้สิทธิของผู้ทรง สิทธิบัตร อาจจะแบ่งได้ 2 ประการกล่าวคือ ประการแรก ผู้ทรงสิทธิบัตร ใช้สิทธิแสวงหาประโยชน์ในสิทธิบัตรโดยตนเอง ซึ่งหมายถึงการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ในกรณีที่เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนมีสิทธิใช้โดยอิสระต่อกัน ตัวอย่างเช่น นาย ก ข และ ค เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมสิ่งประดิษฐ์อย่างหนึ่ง ก ข และ ค ต่างคนต่างมีในสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากการใช้สิทธิบัตรได้โดยลำพัง โดยไม่ต้องขอรับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่ประการใด อันเป็นหลักสอดคล้องกับหลักเจ้าของรวมหรือกรรมสิทธิ์ร่วมที่ทุกคนมีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้แต่ต้องไม่ขัดต่อสิทธิเจ้าของรวมคนอื่น ซึ่งหมายถึงว่าจะต้องแบ่งการใช้ให้เจ้าของรวมคนอื่นใช้ด้วยรวมถึงได้ดอกผลตามสวนของตน ตามมาตรา 1360 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประการที่สองผู้ทรง-

สิทธิบัตรมีสิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือโอนสิทธิบัตร ซึ่งจะได้อะไรในประเด็นปัญหาต่อไป

ปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าการใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ในกรณีที่ใช้สิทธิแสวงหาประโยชน์ด้วยตนเองนั้น ประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นดอกผลหรือไม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148 ซึ่งกำหนดดอกผลไว้ 2 ประเภท ได้แก่ ดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัย กล่าวคือดอกผลธรรมดาหมายความว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์ ซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์โดยการมีหรือใช้ทรัพย์ตามปกตินิยมและสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์นั้น เห็นได้ว่าการใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรลักษณะของสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น เป็นการคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นนามธรรมไม่ใช่วัตถุที่มีรูปร่างเช่นทรัพย์สินโดยทั่ว ๆ ไป จึงทำให้ลักษณะสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรแตกต่างไปจากสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่มีรูปร่างโดยทั่ว ๆ ไป เพราะผู้ทรงสิทธิบัตรสามารถที่จะนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าออกจำหน่ายได้ ดังนั้นการใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิบัตรจึงไม่ใช่ดอกผลธรรมดาตามมาตรา 148 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อไม่ใช่ดอกผลของทรัพย์ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิบัตรก็ย่อมไม่ตกแก่เจ้าของรวมตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น ตามหลักเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ ย่อมมีสิทธิได้ดอกผลตามมาตรา 1360 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิบัตรผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมผู้ใดใช้ก็ย่อมตกเป็นของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนนั้นตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่บัญญัติการคุ้มครองรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรไว้อันเป็นเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิบัตรแก่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์

ประเด็นปัญหาว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม จะต้องแบ่งปันให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นหรือไม่นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าดังนี้

ประการแรก มาตรา 40 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 บัญญัติเรื่องผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไว้แต่ไม่ได้ให้ความหมายถึงผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไว้เพียงแต่ได้บัญญัติถึงการเข้าเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ซึ่งหมายถึงว่าบุคคลตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิบัตร

ร่วมกัน สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่ละคนมีสิทธิใช้สิทธิบัตร ตามมาตรา 36 และ มาตรา 37 อันเป็นสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว ดังเช่นผู้ทรงสิทธิบัตรคนเดียว ซึ่งการใช้ สิทธิดังกล่าวกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตร ร่วมคนอื่น ซึ่งหมายถึงว่าทุกคนที่เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมมีสิทธิใช้สิทธิแสวงหา ประโยชน์ได้โดยอิสระแก่กัน

ประการที่สอง การใช้สิทธิในการแสวงหาประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม สามารถที่จะใช้สิทธิได้พร้อมกัน เพราะวัตถุแห่งสิทธิเป็นสิทธิที่เป็นนามธรรมที่ ก่อให้เกิดอำนาจแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรในการแสวงหาประโยชน์ได้โดยไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้ และผลการใช้ไม่เป็นเหตุให้สภาพสิทธิเสื่อมสลายไปเพราะการใช้ ตัวอย่าง ก ข และ ค เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมในสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์อย่างหนึ่ง ก ข และ ค สามารถใช้สิทธิ ในการผลิตสินค้าตามสิทธิบัตรพร้อมกันทุกคนได้ ซึ่งแตกต่างจากเจ้าของรวมใน ทรัพย์สินทั่วไปที่อาจมีข้อจำกัดในการใช้สิทธิ เพราะวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สินที่มี รูปร่าง เช่น ก ข และ ค เป็นเจ้าของรวมในรถยนต์คันหนึ่ง ทุกคนมีสิทธิใช้รถยนต์ คันดังกล่าวโดยต้องตกลงแบ่งกันใช้ จะใช้รถยนต์คันดังกล่าวพร้อมกันทุกคนย่อมมี ข้อจำกัดในการใช้

ประการที่สาม สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมในการแสวงหาประโยชน์ เป็นสิทธิ ทางกฎหมายที่ไม่อาจแบ่งเป็นสัดส่วนแห่งทรัพย์สิน ดังเช่นทรัพย์สินทั่วไป สิทธิของผู้ทรง สิทธิบัตรจะพึงมีเพียงโดยอ้อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็น ดอกผลจะตกแก่เจ้าของรวมตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้นไม่ได้ ตามมาตรา 1360 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิได้ ดอกผลตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น”

ประการที่สี่ ผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้สิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตรซึ่งใช้ สิทธิด้วยตนเอง ไม่เป็นดอกผลตามมาตรา 148 ที่จะตกแก่เจ้าของรวมทุกคนตามมาตรา 1360 ประกอบกับกฎหมายสิทธิบัตรได้บัญญัติรับรองสิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร ในลักษณะ สิทธิเด็ดขาดในการแสวงหาประโยชน์ไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

ด้วยเหตุผลประการดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจาก การใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไม่ต้องแบ่งให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่น

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกาศเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 2000 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2001 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสิทธิบัตรรวมไว้ตามหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 8

กฎหมายสิทธิบัตรสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรและผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ไว้ดังนี้

สิทธิบัตรอาจมีผู้ทรงสิทธิบัตรตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปซึ่งอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอาจเกิดขึ้นได้โดยผลทางกฎหมายตามมาตรา 8 ในกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมหรืออาจเกิดจากผลสัญญาของกลุ่ม การรับมรดก หรือการรับโอนสิทธิ

สิทธิของผู้ทรงสิทธิในสิทธิบัตร อาจจะไม่เท่ากันก็ได้ ระหว่างผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงในสัญญาของผู้ทรงสิทธิบัตร เช่น ในกรณีไม่มีการแบ่งส่วนในสิทธิบัตร กรณีที่เป็นสินสมรส หรือรับมรดกร่วมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 1986 ซึ่งในส่วนที่ผู้ทรงสิทธิบัตรถือไว้ในส่วนของตนสามารถขายหรือโอนในส่วนของตนได้ แต่ให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นซื้อก่อน

กฎหมายสิทธิบัตรสหรัฐอเมริกา (Patent 35 USC) มาตรา 262 ได้บัญญัติถึงผู้ทรงสิทธิร่วมไว้ในทำนองเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 กล่าวคือ ในกรณีไม่มีสัญญาหรือข้อตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ทรงสิทธิร่วมแต่ละรายสามารถที่จะผลิตใช้หรือจำหน่าย ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนไว้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิร่วมคนอื่น และสิ่งที่แตกต่างไปจาก มาตรา 40 ของไทยกล่าวคือได้บัญญัติถึงผลประโยชน์ที่เกิดจากการผลิต การใช้หรือขายจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่ต้องแบ่งผลประโยชน์ให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่น

กฎหมายสิทธิบัตรสหราชอาณาจักร ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้ทรงสิทธิร่วมไว้ตามมาตรา 36 ในสาระสำคัญคือ (1) สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน มีสิทธิในสัดส่วนที่เท่ากันในสิทธิบัตร และเป็นสิทธิที่ไม่อาจแบ่งได้ เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ส่วนการใช้สิทธิแสวงหาประโยชน์บัญญัติไว้ใน (2) ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนมีสิทธิใช้สิทธิในสิทธิบัตรแสวงหาประโยชน์เพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรคนอื่น และไม่ต้องแบ่งผลประโยชน์ให้แก่ผู้ทรงสิทธิร่วมคนอื่น

จากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน บัญญัติถึงการออกสิทธิบัตรให้แก่บุคคลสองคนหรือมากกว่าขึ้นไปและสิทธิในการแสวงหาประโยชน์ตามข้อถือสิทธิแต่ไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ ในกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งใช้สิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรว่าจะต้องได้รับความยินยอมหรือไม่ และไม่ได้บัญญัติถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิบัตรดังกล่าว จะต้องแบ่งให้ผู้ทรงสิทธิร่วมคนอื่นหรือไม่

ส่วนกฎหมายสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรนั้น ได้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตรไทย ในหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่ละคนมีสิทธิใช้สิทธิในการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง ประการที่สอง การใช้สิทธิดังกล่าวไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิร่วมคนอื่นแต่ประการใด ประการที่สาม เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่นที่จะยกเว้นหลักการดังกล่าวได้ ดังนั้นจึงหมายถึง ได้ใช้หลักความสำคัญของการแสดงเจตนาของผู้ทรงสิทธิร่วมในหลักที่ว่า “ความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา”

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบในกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษแล้วพบว่า ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้สิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าไม่ต้องแบ่งให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นแต่ประการใด อันเป็นบทบัญญัติที่ชัดแจ้ง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายสิทธิบัตรไทยที่ไม่ได้บัญญัติถึงประโยชน์ดังกล่าวว่าจะต้องแบ่งระหว่างผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมหรือไม่

2. วิเคราะห์ปัญหากรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม

คนใดคนหนึ่งใช้สิทธิในการอนุญาตให้
บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือการโอนสิทธิบัตร
ผลประโยชน์เกิดขึ้นจะต้องแบ่งปันให้แก่
ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นหรือไม่

พิจารณาจากมาตรา 38 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิบัตรจะอนุญาตให้บุคคลใดใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตน ตามมาตรา 36 และ มาตรา 37 หรือจะโอนสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่นก็ได้ โดยหลักเกณฑ์ของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่จะใช้สิทธิตามมาตรา 38 ดังกล่าว ถูกกำหนดไว้ตามมาตรา 40 กล่าวคือจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน ซึ่งกฎหมายกำหนดแบบให้ทำเป็นหนังสือตามมาตรา 41 ในกรณีที่ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรคนใดคนหนึ่งใช้สิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ โดยมีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าว นั้น จะต้องแบ่งให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นหรือไม่ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหากรณีดังกล่าว ดังต่อไปนี้

การอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตรหรือการโอนสิทธิบัตรเป็นสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรอย่างหนึ่งที่กฎหมายสิทธิบัตรบัญญัติไว้รับรองคุ้มครองไว้ ถ้าในกรณีที่การอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าว ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นถ้าจะเปรียบเทียบในส่วนของดอกผล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148 ลักษณะที่เกิดจากผู้อื่นได้ใช้ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นดอกผลดินนัยไม่ใช่ดอกผลธรรมดา การที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิทำให้ผู้รับอนุญาตมีสิทธิแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรได้ ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 36 หรือมาตรา 37 ก็ตาม เพียงแต่การอนุญาตได้รับความยินยอมทุกคน ในเรื่องของดอกผลดินนัยจะตกแก่ใครบ้าง เมื่อพิจารณานำหลักกรรมสิทธิ์และกรรมสิทธิ์รวม ตามมาตรา 1336 และมาตรา 1360 อันเป็นเรื่องเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สิน และได้ดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นรวมถึงเจ้าของรวมมีสิทธิได้ดอกผลตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น มาปรับใช้ เปรียบเทียบกับผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ซึ่งถือได้เสมือนเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมหรือเจ้าของร่วม เมื่อการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ทรัพย์สิน ประโยชน์ที่

เกิดขึ้นจึงเป็นดอกผลนิตินัยตามกฎหมาย ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนจึงมีสิทธิในผลประโยชน์ที่เกิดจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือการโอนสิทธิบัตรดังกล่าวดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือการโอนสิทธิบัตร กรณีดังกล่าวจะต้องแบ่งให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน แม้กฎหมายสิทธิบัตรจะไม่ได้บัญญัติไว้ในมาตราใดก็ตาม ด้วยเหตุผลประกอบดังนี้

ประการที่หนึ่ง สิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรเป็นสิทธิที่เป็นผลต่อเนื่องจากสิทธิเด็ดขาดของผู้ทรงสิทธิบัตรที่บัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์ในสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้ตนแต่เพียงผู้เดียว การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรเป็นผลให้ผู้รับอนุญาตเป็นผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยในการอนุญาตผู้อนุญาตจะเรียกค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ สัญญาดังกล่าวเรียกว่า “สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร (Patent License)” ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรมาตรา 58 บัญญัติว่าผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตน

ประการที่สอง เมื่อนำหลักกรรมสิทธิ์รวม และดอกผล ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้ ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมอาจถือได้ว่าเป็นลักษณะของเจ้าของร่วมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเจ้าของทรัพย์สินในสิ่งเดียวกัน ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมจึงมีลักษณะคล้ายกับเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือเจ้าของร่วมในทรัพย์สิน ซึ่งสิทธิบัตรถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง แม้จะมีลักษณะบางประการแตกต่างไปจากทรัพย์สินทั่วไปก็ตาม เมื่อสิทธิประโยชน์ที่เกิดจากการอนุญาตให้บุคคลใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ถือได้ว่าเป็นประโยชน์ที่เกิดจากบุคคลอื่นใช้ทรัพย์สินเป็นดอกผลนิตินัย เจ้าของรวมจึงมีสิทธิในดอกผลดังกล่าวทุกคน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจ้าของทรัพย์สินตามมาตรา 1336 ย่อมได้รับดอกผลนิตินัย ตามสิทธิของประโยชน์ที่เกิดจากการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิกฎหมายสิทธิบัตรก็ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะแบ่งกันอย่างไร เพียงแต่ กฎหมาย สิทธิบัตรนำหลักความยินยอมมาใช้ กล่าวคือเปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิร่วมทุกคน ต้องตกลงกันอย่างไรก็ได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมที่จะให้ชอบตามกฎหมาย ตามหลักเกณฑ์ที่

กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ก ข และ ค เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรในสิ่งประดิษฐ์อย่างหนึ่ง ก ประสงค์ต้องการอนุญาตให้ ง เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ นาย ก สามารถอนุญาตให้นาย ง ใช้สิทธิได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอม จาก ข และ ค ทุกคนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ผู้ศึกษามีความเห็นทางกฎหมายว่ากฎหมายสิทธิจึงไม่ได้บัญญัติไว้เพราะว่ากฎหมายสิทธิบัตรมาตรา 40 กำหนดหลักเกณฑ์เปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนอยู่แล้ว โดยคำนึงถึงหลักความศักดิ์สิทธิแห่งการแสดงเจตนา ตามหลักกฎหมายแพ่ง เช่นเดียวกัน ดังนั้นประโยชน์ในส่วนที่เกิดจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งใช้สิทธิอนุญาต จึงอยู่ในหลักความยินยอมที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมจะตกลงกันรวมถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นว่าจะแบ่งกันหรือจะตอบแทนกันอย่างไร กฎหมายสิทธิบัตรจึงไม่ได้บัญญัติไว้ในกรณีที่ถัดตกลงกันไม่ได้ ในเรื่องการแบ่งประโยชน์ ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมก็อาจจะใช้สิทธิไม่ยินยอมเป็นผลให้การโอนไม่อาจที่จะกระทำได้ตามกฎหมาย

3. วิเคราะห์ปัญหากรณีค่าเสียหายที่ได้รับ

จากการฟ้องคดีละเมิดสิทธิบัตรของ

ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม จะต้องแบ่งให้แก่

ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนอื่นที่ไม่ได้

ฟ้องคดีหรือไม่

เมื่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรถูกละเมิดสิทธิ ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุ-สิทธิบัตร ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายมีอำนาจที่จะดำเนินการทางกฎหมายต่อศาลและมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหาย ตามมาตรา 77 ทวิ มาตรา 77 ตี

สิทธิการฟ้องคดี เมื่อพิจารณาจากหลักกรรมสิทธิ์รวมและเจ้าของร่วมแล้ว ตามมาตรา 1359 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่าเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ อาจใช้สิทธิอันเกิดแต่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมด เพื่อต่อสู้บุคคลภายนอกแต่ในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินคืนนั้น ท่านว่าจะต้องอยู่ในเงื่อนไขในมาตรา 302 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ตามมาตรานี้จึงเป็นการให้อำนาจเจ้าของรวมคนใดคนหนึ่งใช้สิทธิอันเกิดแต่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมด การใช้สิทธิดังกล่าวหมายถึงการใช้

สิทธิทางศาลด้วย ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาซึ่งได้วินิจฉัยการใช้สิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมตามมาตรา 1359 คำพิพากษาฎีกา 2604/2540, 1721-1722/2534 เมื่อโจทก์เป็นเจ้าของรวมคนหนึ่งในคดีพิพาท โจทก์แต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินที่พิพาทโดยไม่จำเป็นต้องได้นับมอบอำนาจจากเจ้าของรวมคนอื่นก่อน คำพิพากษาฎีกา 4926/2548, 1249/2546 การที่เจ้าของรวมคนหนึ่งถูกฟ้องคดีและต่อสู้คดีก็ถือว่าเป็นการใช้สิทธิอันเกิดแต่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมด เพื่อต่อสู้คดีกับบุคคลภายนอกตามมาตรา 1359 อันเป็นการกระทำให้แทนเจ้าของรวมคนอื่นด้วย ผลแห่งคดีที่เจ้าของรวมคนหนึ่งถูกฟ้องย่อมต้องผูกพันเจ้าของรวมคนอื่นด้วยเช่นกัน หมายถึงการใช้สิทธิของเจ้าของรวมแต่ละคน มีอำนาจที่จะฟ้องเรียกทรัพย์สินอันเป็นเจ้าของรวมคืน หรือใช้สิทธิต่อสู้เมื่อถูกฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องให้เจ้าของรวมทุกคนร่วมกันฟ้องหรือร่วมกันต่อสู้ แต่การฟ้องร้องเรียกเอาทรัพย์สินคืนนั้น ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 302 กล่าวคือ ต้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของรวมทุกคน

ผู้ทรงสิทธิบัตรรวม หากเปรียบเทียบนำหลักของเจ้าของรวมในการใช้สิทธิในการฟ้องคดีละเมิดสิทธิบัตรแล้ว เห็นได้ว่าผู้ทรงสิทธิบัตรรวมคนใดคนหนึ่งสามารถที่จะฟ้องแก่ผู้ละเมิดได้ โดยไม่ต้องให้ผู้ทรงสิทธิบัตรรวมทุกคนฟ้องแต่ประการใด เพราะสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรรวมแต่ละคนเป็นสิทธิที่เด็ดขาดในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรซึ่งก่อให้เกิดอำนาจหากันมิให้บุคคลอื่นที่มีได้รับอนุญาตใช้สิทธิในสิทธิบัตรการที่ผู้ไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรไปแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรถือเป็น การละเมิดสิทธิบัตรย่อมก่อให้เกิดอำนาจแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรรวมคนใดคนหนึ่งที่จะฟ้องผู้ละเมิดได้ ประเด็นปัญหาในข้อนี้อยู่ที่ว่าในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ให้ผู้ละเมิดสิทธิบัตรชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี อันเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรรวมคนใดคนหนึ่ง จำนวนเงินค่าเสียหายที่ได้รับมานั้น จะถือเป็นประโยชน์แก่เจ้าผู้ทรงสิทธิบัตรรวมทุกคน และจะต้องแบ่งปันให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรรวมที่ไม่ได้ฟ้องคดีร่วมหรือไม่นั้น เปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 150/2584 เจ้าของรวมคนหนึ่งมีสิทธิร้องขอทรัพย์สินได้ในทรัพย์สินทั้งหมด คำพิพากษาฎีกาที่ 1080/2491 และ 1546/2493 เจ้าของรวมแต่ผู้เดียวมีสิทธิฟ้องขับไล่ผู้ที่อาศัยในห้องอันเป็นเจ้าของรวมได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 702/2503 เจ้าของรวมคนใดคนหนึ่งย่อมมีอำนาจฟ้องผู้ที่เข้ามารบกวน แย่งการครอบครองได้

การฟ้องคดีละเมิดสิทธิบัตรเป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์ที่อยู่ภายใต้ มาตรา 302 คือ เพื่อประโยชน์แก่เจ้าของรวมทุกคน ดังนั้น ผลประโยชน์ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจึงน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรรวมทุกคน และทุกคนย่อมที่จะมีสิทธิได้ดอกผลในส่วนของตน แต่เนื่องจากสิทธิบัตรกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้แบ่งสัดส่วนของความเป็นเจ้าของไว้ ตามลักษณะของมาตรา 1360 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่าท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิได้ดอกผลตามส่วนของตนที่มีในทรัพย์สินนั้น และเมื่อพิจารณาว่าค่าเสียหายแห่งคดี เป็นดอกผลหรือไม่ เห็นได้ว่าดอกผลนิตินัยหมายถึง ดอกผลที่เกิดจากผู้อื่นได้ใช้ทรัพย์สินอันเป็นประโยชน์ตอบแทนแก่เจ้าของทรัพย์สินเช่นดอกเบี้ย ค่าเช่า หรือประโยชน์ตอบแทนอื่นใด ดังนั้นค่าเสียหายที่เกิดจากละเมิดลิขสิทธิ์จึงไม่ใช่ประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพย์สินอันเป็นดอกผลนิตินัย แต่เป็นค่าเสียหายในการที่ศาลได้ชดใช้ในคดีแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติตามกฎหมาย โดยปกติตามหลักค่าเสียหายในคดีละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก “ทฤษฎีว่าด้วยหนี้” (Theory of Obligations) อันเป็นลักษณะหนี้ทางแพ่งที่คู่กรณีจะต้องมีการชดใช้แก่กันตามระบบกฎหมายในประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบซีวิลลอว์ การชดใช้เยียวยาในค่าเสียหายจะตกแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ฟ้องคดี หรือเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดจะเป็นผู้ได้รับ บุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่ความหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการฟ้องคดี ย่อมไม่ได้รับในค่าเสียหายดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าแม้กฎหมายสิทธิบัตรจะไม่ได้บัญญัติไว้ในส่วนค่าเสียหายว่าจะต้องมาแบ่งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 หมวด 5 เบ็ดเตล็ด มาตรา 77 ทวิ และมาตรา 77 ตรี ซึ่งบัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิขอหรือเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรและศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหายทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร หรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ประกอบกับการใช้สิทธิในการฟ้องคดีของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิครอบคลุมไปถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่เพียงผู้เดียวก็มีอำนาจฟ้องผู้ละเมิดสิทธิบัตรได้โดยไม่ต้องรับมอบอำนาจจาก

ผู้ทรงสิทธิบัตรคนอื่น รวมทั้งผลแห่งคดีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งฟ้องก็ย่อมผูกพันผู้ทรงสิทธิบัตรคนอื่นด้วยเช่นกัน คดีละเมิดสิทธิบัตรดังกล่าวข้างต้นอยู่ในเขตอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ก็คือคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ของบทบัญญัติดังกล่าว กระบวนพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามมาตรา 26 ของบทกฎหมายดังกล่าว

ค่าเสียหายที่เกิดจากการฟ้องคดีมูลละเมิดสิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิครอบคลุมไปถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน แม้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมจะไม่ใช่ผู้ฟ้องก็ตาม ผลแห่งคดีย่อมผูกพันไปถึงด้วยค่าเสียหาย เมื่อเป็นผลจากการละเมิด ดังนั้นผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะรับค่าชดเชยเยียวยาในความเสียหายด้วย ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าค่าเสียหายที่เกิดจากการละเมิดสิทธิบัตรต้องแบ่งให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่ไม่ได้ฟ้องคดีด้วย

4. วิเคราะห์ปัญหา กรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม

ไม่ยินยอมให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมอนุญาต

ให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตร

หรือโอนสิทธิบัตร

เมื่อพิจารณาถึงมาตรา 40 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่กำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือการ โอนสิทธิบัตรของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมจะต้องได้รับความยินยอมของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนนั้น เห็นได้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรได้คำนึงถึงหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการจดทะเบียนเป็นประการสำคัญ หลักการยินยอมก็ย่อมเป็นไปตามหลักแห่งการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ไม่สำคัญผิดในสาระสำคัญ ไม่ถูกกลั่นแกล้ง รวมทั้งไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดี ไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ตกเป็นพันวิสัย ความยินยอมดังกล่าว

ก็สามารถที่จะใช้บังคับได้ ความยินยอมในกฎหมายสิทธิบัตรก็จะเป็นจะต้องนำหลักการดังกล่าวมาบังคับใช้ด้วย ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งไม่ยินยอมให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิในสิทธิบัตร ปัญหาในข้อนี้จึงมีว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่จะใช้สิทธิดังกล่าวจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ผู้ศึกษามีความเห็นดังนี้

กฎหมายสิทธิบัตร ถือเป็นกฎหมายสารบัญญัติประเภทหนึ่งที่เป็นประเภทกฎหมายชั้นพระราชบัญญัติ ดังนั้นในกรณีที่เกิดการโต้แย้งสิทธิหรือต้องการที่จะขอให้ศาลรับรอง คู่ครองตามสิทธิที่พึงมีประการใดแล้ว ย่อมต้องใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ กฎหมายดังกล่าวต้องการให้สิทธิหน้าที่ตามบัญญัติไว้ในกฎหมายสารบัญญัติได้รับการบังคับด้วยอำนาจศาล โดยมีวัตถุประสงค์แห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ กรณีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคนจึงจะดำเนินการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิหรือโอนสิทธิบัตรได้ แต่ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมคนใดคนหนึ่งไม่ยินยอมที่จะอนุญาตให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมใช้สิทธิดังกล่าว การไม่ยินยอมดังกล่าวจะถือเป็นการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ตามที่กฎหมายสิทธิบัตรบัญญัติไว้หรือไม่ ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นว่าหากพิจารณาถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 38 กรณีการจะอนุญาตให้บุคคลใดใช้สิทธิบัตรตามสิทธิของตนตามมาตรา 36 และมาตรา 37 หรือจะโอนสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่นก็ได้จึงถือได้ว่าเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองไว้ ซึ่งเป็นสิทธิในการทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่ง ผู้ทรงสิทธิมีอำนาจที่จะแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินโดยทั่วไป การอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิถือได้ว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตร ดังเช่น ผลิต ขาย มีไว้ขาย หรือนำเข้า ผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ดังนั้น เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมจะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิได้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิร่วมที่จะพิจารณาอนุญาตให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมซึ่งประสงค์ที่ใช้สิทธิอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือโอนสิทธิบัตรต้องขอรับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน

ดังนั้น เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมได้รับแจ้งการขอรับแล้ว จะต้องให้ความเห็นว่าจะยินยอมหรือไม่ยินยอมประการใด ซึ่งวิธีการดังกล่าวถูกกำหนดรายละเอียดในกฎหมายชั้นอนุบัญญัติ กฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้บัญญัติไว้ในรายละเอียดถึงผลการที่ผู้ทรง-

สิทธิบัตรร่วมไม่ให้ความยินยอมไว้ว่า จะให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่ต้องการใช้สิทธิ ดังกล่าวดำเนินการอย่างไร แยกพิจารณาดังนี้

ประการแรก การที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไม่ยินยอมหรืออนุญาตในกรณีดังกล่าว ถือเป็นการโต้แย้งสิทธิตามมาตรา 55 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่บัญญัติว่าเมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือ บุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้ หลักเกณฑ์การ เสนอคดีต่อศาลดังกล่าวจึงมี 2 กรณี คือ ประการที่หนึ่ง เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับ สิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่งจะต้องเสนอคดีแบบคดีมีข้อพิพาทต้องทำ เป็นคำฟ้อง ประการที่สอง เมื่อมีกรณีที่ต้องใช้สิทธิทางศาลจะต้องเสนอคดีแบบคดีไม่มี ข้อพิพาท ต้องทำเป็นคำร้องขอ จากปัญหากรณีดังกล่าวจึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่ประสงค์จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือการ โอนสิทธิบัตร จะดำเนินการทางกฎหมายในการเสนอคดีในรูปแบบใดกล่าวคือ จะเสนอเป็นคำฟ้อง หรือจะเสนอเป็นคำร้องขอ

ประการที่สอง เขตอำนาจศาลในกรณีปัญหาดังกล่าวผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่ ประสงค์จะใช้สิทธิจะนำเสนอคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 การโต้แย้งสิทธิในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตร- ร่วมไม่ยินยอมให้ผู้ทรงสิทธิบัตรคนใดคนหนึ่งใช้สิทธิในอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ หรือ โอนสิทธิบัตรนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิที่มีกฎหมายสิทธิบัตรบัญญัติ รับรองและคุ้มครองสิทธิไว้ จึงเป็นการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ ของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ก่อให้เกิดอำนาจที่จะดำเนินการทางกฎหมายตามมาตรา 55 และมาตรา 172 ประมวล- กฎหมายความแพ่ง โดยจะต้องเสนอเป็นคำฟ้องแบบคดีมีข้อพิพาท เพราะเนื่องจาก เหตุผลว่าในกรณีที่ต้องการใช้สิทธิทางศาลในการเสนอคดีแบบไม่มีข้อพิพาทนั้นต้อง เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติรับรองให้ยื่นคำร้องต่อศาลได้หากไม่มีกฎหมายบัญญัติ รับรองให้ผู้ใดใช้สิทธิทางศาลได้ก็ไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาล ตามมาตรา 55 และ มาตรา 188 (1) กล่าวคือบุคคลที่จะใช้สิทธิทางศาลได้นั้นก็ต้องพิจารณาจากกฎหมาย-

สารบัญญัติก็จะต้องมีกฎหมายบัญญัติรับรองว่าให้ใช้สิทธิทางศาลได้ โดยยื่นคำร้องขอในกรณีนั้น ๆ ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 4530/2541 กรณีของผู้ร้องไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองว่าหากผู้ร้องทำนิติกรรมยกที่ดินให้ผู้ใดไปแล้วผู้ร้องใช้สิทธิทางศาลยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งว่านิติกรรมยกให้เป็นโมฆะได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 100/2554 การร้องขอต่อศาลเป็นคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ต้องมีกฎหมายให้ร้องเช่นนั้นได้ การที่ผู้ร้องขอให้ศาลสั่งว่าตนเป็นคนเดียวกับนายสมศักดิ์ ไม่มีกฎหมายรับรองให้ทำได้หากมีผู้ใดโต้แย้งว่าผู้ร้องไม่ใช่บุคคลเดียวกับนายสมศักดิ์อันเป็นการโต้แย้งสิทธิของผู้ร้อง ผู้ร้อง ย่อมมีสิทธิฟ้องเป็นคดีมีข้อพิพาทได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว คำพิพากษาฎีกาที่ 6592/2548 การที่ผู้ร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเพิ่มทุน ไม่มีกฎหมายรับรองให้กระทำได้ ผู้ร้องจึงไม่อาจขอให้ศาลดำเนินการได้สวนและมีคำสั่งตามคำร้องขอได้

ประการที่สาม หลักความยินยอมนำมาใช้ในกรณีของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม ทั้งกรณีการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและการโอนสิทธิบัตรที่มาตรา 40 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 กำหนดหลักเกณฑ์ว่าจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการบัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมใช้สิทธิในการแสวงหาประโยชน์ตามมาตรา 36 มาตรา 37 สามารถใช้สิทธิได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแต่ประการใด เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมแล้วเห็นว่าสิทธิเด็ดขาด ซึ่งหมายถึงว่าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตร อันเป็นไปตามหลักแนวคิดทฤษฎีการคุ้มครองในสิทธิบัตร ไม่ว่าจะเป็นการตอบแทน จูงใจ การเปิดเผยรายละเอียดแก่ผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบที่ได้คิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์ขึ้น รัฐจึงควรตอบแทนโดยการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรแสวงหาประโยชน์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือการโอนสิทธิเป็นผลเนื่องจากสิทธิเด็ดขาดที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมสามารถกระทำได้นั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน เห็นได้ว่าการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือการโอนสิทธิส่งผลให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้รับโอนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกสามารถใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรได้ ทั้งจะต้องทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด บุคคลดังกล่าวข้างต้นเป็นบุคคลที่ไม่เคยมีส่วนได้เสียในการร่วมประดิษฐ์ คิดค้นร่วมกันมาก่อน ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ว่า การ

อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิหรือการโอนสิทธิบัตร เปรียบเสมือนเจ้าของกรรมสิทธิ์รวม มีสิทธิจัดการทรัพย์สินรวมกัน ตามมาตรา 1358 วรรคท้าย ที่ต้องตกลงกันได้เมื่อเจ้าของรวมเห็นชอบทุกคน แล้วจึงจะดำเนินการได้ กรณีผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือโอนสิทธิบัตร แล้วต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมทุกคน จึงมีลักษณะเหมือนกับเจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิจัดการทรัพย์สินรวมกัน ดังนั้นการที่ผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไม่ยินยอมให้อนุญาตให้ใช้สิทธิหรือโอนสิทธิบัตร จึงถือเป็นการโต้แย้งสิทธิ

ผู้ศึกษาเห็นว่าเมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมไม่ยินยอมในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือการโอนสิทธิบัตร เมื่อหลักเกณฑ์ทางกฎหมายสิทธิบัตรไม่ได้กำหนดไว้ว่า จะให้ดำเนินการทางกฎหมายต่อไปอย่างไร จึงเห็นว่าผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมจะต้องใช้สิทธิทางศาล โดยต้องทำเป็นคำฟ้องเสนอคดีแบบคดีมีข้อพิพาท ต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและไม่อาจที่จะเสนอคดีแบบไม่มีข้อพิพาทโดยเสนอเป็นคำร้องได้